
Državni izpitni center

M 1 3 2 1 0 3 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 24. avgust 2013

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**1. Razpravljalni esej****NEIZPROSNA REKA ŽIVLJENJA**

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 3 + do 3 + do 2 + do 2	<p>♦ A predstaviti Kadetko in Larsa in ponazoriti njune življenjske preizkušnje s po enim dogodkom iz vsakega romana;</p> <p>za predstavitev <i>Kadetke in Larsa in</i> za ponazoritev <i>njunih življenjskih preizkušenj s po enim dogodkom iz vsakega romana, npr.:</i></p> <p>V Pomladnem dnevu spremljamo Kadetkino življenjsko pot od rojstva do usodnega spoznanja o smrti Gina, moškega, ki ga je ljubila, in očeta njenega otroka. Božena (Kadetka) je nezakonski otrok vaškega dekleta Justine in češkega kadeta, ki se je na Tolminskem znašel v vihri prve svetovne vojne. Deklica postane sirota, saj se njen oče ubije še pred njenim rojstvom, mati pa skoči v vodo kmalu po njem. Čeprav Kadetkini sorodniki menijo, da bi bilo za slabotno deklico najbolje, da bi umrla, najde ljubeče zatočišče pri pripovedovalčevi materi. Iz ljubeznivega in veselega otročička zraste v bistroumno in prijazno deklico, ki spremlja pripovedovalca na vsakem koraku, ga opazuje, se od njega uči in mu skuša pomagati ob njegovih življenjskih preizkušnjah (materini smrti, odločitvi za prebeg v Jugoslavijo). Kadetkino življenje je trpko zaradi tetinih očitkov, da je kriva za smrt svojih staršev. Osamljena je, saj so vaščanke ljubosumne nanjo zaradi njene lepote. Morda prav zaradi vseh teh okoliščin vztrajno zavrača dvorjenje številnih moških, a končno le najde srečo v ljubezni do Italijana Gina. Tudi najusodnejšo življenjsko preizkušnjo, ko se zave, da v praznem grobu njenega očeta leži Ginovo truplo, sprejme ponosno in dostojanstveno. V uteho ji je tetina zgodba o Ginovi junaški smrti. Larsa spoznamo v dveh življenjskih obdobjih, kot desetletnega dečka na kmetiji svojih staršev, kjer se na začetku še brezskrbno in veselo igra z bratom dvojčkom Oddom, in kot samotnega, starajočega se moškega šestdesetih let. Kaj se je dogajalo z njim po tragičnih dogodkih iz otroštva, spoznamo le po drobcih, večina njegovega življenja ostane za bralca skrivnost. Larsovo otroštvo se konča, ko v igri z bratovo puško po nesreči ubije Odda. Isto poletje iz njegovega življenja izgineta tudi ljubljenejši brat in molčeči oče, ki ob smrti enega od otrok ni znal oziroma zmogel najti tolažilnih besed za preživela sinova, njegovih mehkih besed je bila deležna le stara kobila. Stari Lars ni samozavesten. Njegova oblačila so neurejena, ima utrujen in zguban obraz, ki je gotovo preživel hude preizkušnje. Živi v samotni hišici ob reki sam s psom, ki ga ne obvladuje najbolje in s katerim govori v preveč otročjem tonu. O njegovem življenju v zadnjih petdesetih letih zvemo le, da je zapustil rodno kmetijo, ko je bil star dvajset let. Takrat se je namreč vrnil z morja njegov starejši brat, ki je kot prvorojenec zahteval posestvo zase, mati pa temu ni ugovarjala. Od takrat Lars ni imel nobenih stikov s svojo družino. On je tisti, ki naveže stik s Trondom in mu tudi pove, da ve, kdo Trond je. Ko se zruši drevo pred Trondovo hišo, mu, ne da bi ga ta prosil, takoj priskoči na pomoč. Celotno Larsovo življenje je usodno zaznamoval naključni strel. Kako hudo življenjsko preizkušnjo je prestajal kot otrok, morda najbolj srhljivo prikaže dogodek na Oddovem pogrebu. Ko spuščajo krsto v jamo, Lars ne vzdrži več in izrazi svojo bolečino s tekom. Tudi ko ga ujamejo, njegove noge še kar naprej tečejo, a od sebe ne da nobenega glasu;</p>

do 8	<p>♦ B primerjati vpliv Kadetke in Larsa na pripovedovalca v obeh romanih;</p> <p>za primerjavo vpliva Kadetke in Larsa na pripovedovalca v obeh romanih, npr.: Tako Kadetka kot Lars zbudita v zavesti pripovedovalcev spomine na preteklo življenje. Pripovedovalčevi spomini na Kadetko so svetli. V »kalni in razburkani reki bridkih izkušenj«, ki mu jih je prineslo življenje, je Kadetka kakor pomladni dan. Vsi, tudi žalostni spomini, so kakor presvetljeni z žarom njene svetle osebnosti. V mladosti mu je pomenila več kot njegovi pravi sorojenci. Bila mu je zvesta tovarišica in tolažnica, kasneje pa se začnejo v njem prebujati prva ljubezenska čustva do nje, ta tlijo tudi še po petnajstletni odsotnosti od doma. V otroštvu je doživljal Boženo kot velik mak, odrasli pripovedovalec pa se je spominja kot Gioconde s skrivnostnim smehljajem in otožnostjo v očeh. Ne ve več, ali se spominja Kadetke ali privida ženske, ki ga riše njegovo hrepenenje. Resnično srečanje z njo ga ne razočara, okoli nje namreč veje mehko in privlačno ozračje, ki napolni ves prostor z nevidno svetlobo. Nasprotno pa za sedeminšestdesetletnega Tronda srečanje z Larsom ni prijetno. Lars se mu ob ponovnem snidenju sicer neskončno zasmili, hkrati pa mu spomini na čas, ko se je za vedno poslovil od očeta in hkrati od otroštva, vzbudijo presenetljivo drhtenje v prsah. Trond je svojo bolečino potisnil pregloboko, da bi se Larsu lahko razkril. To zmore Lars, Trond pa si želi, da do razkritja ne bi prišlo, saj ga je to povezalo s preteklostjo, ki jo je zakopal globoko vase. Prepričan je sicer, da se te nihče ne more dotakniti, če tega sam nočeš, pa vendarle ne more ne imeti rad Larsa in čutiti z njim in s sabo ob spominu na usodno poletje leta 1948. Trondov svet se je takrat zamajal v temeljih, ker je dojel, da ljubljenu očetu ne more brezpogojno zaupati. Kasneje pa ga je oče, brez besede, ki bi bila namenjena samo njemu, zapustil. Stari Trond se zaveda, da je isto poletje tudi mali Lars skušal brezupno zadržati svoj svet, a v sebi ni mogel slišati ničesar razen strele, ki je ubil njegovega brata dvojčka. Pripovedovalcu srečanje s Kadetko potrdi življenjsko spoznanje o tem, kako rad živi kljub težkim življenjskim preizkušnjam, ki so ga doletele. Ob živem spominu na njeno otroško vprašanje, ali si lahko zamisli, da ga ne bi bilo, si z nasmehom odgovori, da si tega res ne more predstavljati. O Kadetkini usodi bo morda nekoč napisal zgodbo. Trond pa kljub temu da se z Larsom zbliža, soseda vse do konca romana ne zmore vprašati, ali je v življenju prevzel njegovo mesto ob ljubljenu očetu;</p> <p>(do 4) za opis vpliva brez primerjave;</p>
do 4 + do 4 + do 4	<p>♦ C komentirati pogled obeh pripovedovalcev na življenje ter pojasniti, kateri je kandidatu bližji;</p> <p>za komentar pogleda obeh pripovedovalcev na življenje in za pojasnilo, kateri pogled je kandidatu bližji, npr.: ...</p>
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri Vsebinu ali Jeziku kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

2. Razlagalni/interpretativni esej

Per Petterson: Konje krast (odlomek)

Per Petterson: Konje krast. Maribor: Litera, 2012. 67–70.

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 3 + do 5	<p>♦ A umestiti odlomek v dogajanje in pojasniti vpliv dogodka na Trondovo življenje;</p> <p>za umestitev odlomka v dogajanje in za pojasnilo vpliva dogodka na Trondovo življenje, npr.:</p> <p>Sečnja lesa in priprava hlodov za splavitev po reki sta bili za Trondovega očeta izjemno pomembni, zato se je trmasto lotil dela, čeprav je bilo v strugi premalo vode. Pri tem so mu pomagali Franz, Jonova mati in oče, bogati sosed Barkald pa mu je posodil kobilu Brono. Jonovi starši so priskočili na pomoč, kljub temu da se je pri njih pred kratkim zgodila tragedija. Trond je pri delu pomagal. Zakaj je bilo to za očeta tako pomembno, se je zavedel šele kasneje, ko je bil že doma v mestu. Izkazalo se je, da je oče denar od prodaje lesa namenil svoji družini, preden jo je dokončno zapustil. Ob skladanju hlodov z odraslimi je Trond prvič intuitivno začutil, da so odnosi med starejšimi precej bolj zapleteni, kot je bilo videti na prvi pogled. Ko se je na videz skladno delo njegovega in Jonovega očeta sprevrglo v tekmovanje med njima, je Trond začutil, da se želita oba izkazati pred isto žensko, Jonovo materjo. Čeprav še ni razumel, za kaj gre, se je izkazalo, da je prav nesrečen izid nepričakovanega tekmovanja usodno vplival na njegovo življenje. Poraženi moški se je namreč umaknil v ozadje, zmagovalec pa si je dokončno utrl pot k ženski, zaradi katere je kasneje zapustil družino in prekinil stike s sinom. To pa je na pripovedovalčevo življenje zagotovo zelo odločilno vplivalo;</p>
do 6 + do 4	<p>♦ B pojasniti, zakaj je odlomek dramatičen, in razložiti, kako k dramatičnosti prispevajo slogovna in jezikovna sredstva;</p> <p>za pojasnilo, zakaj je odlomek dramatičen, in za razlago, kako slogovna in jezikovna sredstva prispevajo k dramatičnosti, npr.:</p> <p>Pripovedovalec že na začetku odlomka poudari, da je čutil, da se bo nekaj zgodilo, saj Jonova mama ni ravnala tako, kot je običajno: ni se usedla v čoln in odveslala. Trondov in Jonov oče sta namreč skupaj zlagala hlode v skladovnico in to težko opravilo se je med njima sprevrglo v tekmo, ki je zaradi višine skladovnice postajala vse bolj nevarna. Trond je pomislil, da bi moral očeta »prostiti, naj neha s temi neumnostmi«, vendar tega ni storil. Tudi Jonova mama ju ni ustavila. Kot napoved dramatičnega dogajanja lahko razumemo opis njenega obraza, ki se je spremenil. Sprememba je nakazana s protipomenskima pridevnikoma »odprta« in »zaprt«. Pripovedovalec pravi, da je njen obraz postal »zaprt«, oči so dajale »sanjav vtis«, gledala pa je »nekaj večjega«, kot je lahko v tistem trenutku zaznal on. Zdelo se mu je, kot da bi hotela, da se nekaj odloči. Tekma med moškima je postajala vse bolj napeta, potekala je v tišini pred gledalcema, Trandom in Jonovo materjo, ki ji je bila, kakor je slutil Trond, celotna predstava namenjena. Posebno napetost v odlomku ustvarja vzporednost zunanjega in notranjega dogajanja. Pripovedovalec se celo bolj posveča sebi, svojemu doživljanju. Moška tekma, kdo si upa več, ga je vsrkala vase. In kljub temu da jo je doživljal kot »malo grozljivo«, je tudi v njem prebudila drznost, saj se je najprej prislonil k Jonovi materi, nato pa jo je objel prek ramen. Ni je več hotel doživljati kot mater nekoga, ampak kot žensko, pa tudi sebe ne več kot sina nekoga, pač pa kot moškega, ki si more želeti žensko. V njem se je torej začela prebujati erotika. Posveča se intenzivnosti svojih občutij, kar kažejo besedne zveze: »je dišala po smoli in soncu«, »sem skoraj omedlel«, »me je v omotico in skoraj jok spravljal gozd« ipd. Intenzivnost občutij odseva tudi iz pripovedovalčevih dolgih povedi, kar kaže na to, da je komaj dohajal svoja občutja. Da so bila občutja protislovna, kaže tudi pogosta raba veznika ampak. Zdi se, da je hotel vse povedati naenkrat. Njegovo pripovedovanje zato spominja na tok zavesti, v katerem misli in občutki izrivajo drug drugega. Ravno erotično zblížanje pripovedovalca in Jonove matere povzroči nesrečen razplet</p>

	tekmovanja med moškima. Trondov oče, presenečen nad dogajanjem, spusti kavelj. Ker tudi Jonov oče zaradi tega ni več pozoren na delo, mu hlod, ki se je zasukal, spodnese noge. Besedi »slišal« in »videl« sta zapisani v poševnem tisku, s čimer je še posebej poudarjena ločnica med zunanjim in notranjim dogajanjem. Zunanje dogajanje so Trondova čutila sicer zaznala, vendar ga ni zmožel tako hitro povezati z notranjim svetom, da bi lahko takoj tudi razumsko dojel, kaj se je zgodilo. Ko Jonova mama steče k možu, se napetost med zunanjim in notranjim dogajanjem sprosti, saj jo je presekala dogodek: delovna nesreča;
do 5 + do 3	<p>♦ C pojasniti, kako se v odlomku spreminja pripovedovalčev odnos do očeta, in ugotoviti, zakaj;</p> <p>za pojasnilo, kako se v odlomku spreminja pripovedovalčev odnos do očeta, in za ugotovitev, zakaj se spreminja, npr.:</p> <p>Pripovedovalec na začetku odlomka očetovo početje označi kot neumnost, v katero se je zapletel. Pametneje bi bilo, da bi ga od tega skušal odvrniti. Hitro ugotovi, da se za očetovim junačenjem skriva nekaj več – izkazati se želi pred žensko. To ga ne odbije, kakor je pričakoval na začetku, ampak ga dogajanje posrka vase. Očeta kljub temu ne doživlja kot junaka, ni zaznati občudovanja njegove spretnosti, moči in drznosti. Zaradi tesne bližine Jonove matere si celo želi, da ne bi bil njegov sin. Vloga sina mu postane odveč, ovira ga, saj se prebujata kot moški; svojega očeta v tistem trenutku imenuje »moški, ki je stal na skladovnici«, in ne oče, kar kaže na določeno odtujitev. Kasneje, ko oče nespretno spusti kavelj, Trond prvič do njega začuti tudi »kanec grenkobe«, ker je prekinil najpopolnejše doživetje v njegovem življenju. V tem odlomku pripovedovalec očeta torej doživlja drugače, kot ga je doživljal prej. Pred tem je v povezavi z njim govoril o nekakšnem paktu, ki omogoča tiho razumevanje brez besed; ob tem dogodku pa o njem prvič razmišlja kot o moškem, ki je lahko tekmeč, ali kot o moškem, ki ima lahko skrivnost, ki je s sinom ni pripravljen deliti. To spremembo je v njem povzročila ženska oziroma mladeniško erotično prebujanje, povezano z njo;</p>
do 4	<p>♦ Č presoditi, ali je imela Jonova mati v Trondovem življenju enako pomembno vlogo kot v življenju njegovega očeta;</p> <p>za presojo, ali je imela Jonova mati v Trondovem življenju enako pomembno vlogo kot v življenju njegovega očeta.</p>
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri Vsebinski ali Jeziku kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:

a) *Vsebina*: točke so dodane po točkovniku.

b) *Jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo se ustrezno zniža, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

- Zapisa besed *kadet* in *pob* z veliko začetnico upoštevamo kot **pravopisno napako**.
- Neustrezno zamenjavo literarnih oseb z resničnimi in pripovedovalca z avtorjem oziroma s pisateljem (Ciril/Kosmač) upoštevamo kot **vsebinsko napako**. Zanj odštejemo 0,5 točke (do trikrat oziroma do minus 1,5 točke).
- Če so v posamezni postavki **vsebinske napake**, zanje pri ocenjevanju te postavke odštejemo ustrezno število točk.